

Список використаних джерел:

1. Моляко В. А. Творческая конструктология (пролегомены) / В. А. Моляко. К. : Освіта України, 2007. 388 с.
2. Функціонування творчого мислення в інформаційно-віртуальному просторі суб'єкта : монографія / В. О. Моляко, Ю. А. Гулько, Н. А. Ваганова [та ін.] ; за ред. В. О. Моляко. Київ – Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 194 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-309-8-16>

Дробот О. В.,

доктор психологічних наук, доцент,

професор кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки

Навчально-наукового гуманітарного інституту

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У КОГНІТИВНОМУ НАПРЯМУ ВИКЛАДАННЯ НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН

Розвиток психологічної освіти у соціокультурному просторі України на сьогодні вимагає таких знань які потрібні майбутнім фахівцям-психологам для здійснення якісної психологічної допомоги особистості в когнітивній сфері. На сьогодні в Україні відбувається достатня кількість наукових конференцій у напрямках психологічного здоров'я та психологічного супроводу особистості, що звичайно зрозуміло і відображає вагомий практичний запит на це, але можна відмітити, що у кожній конференції присутній хоча б один напрям який відображає когнітивну тематику здійснюваних досліджень. У 2022 році відбулася вже п'ята міжнародна наукова-практична конференція яка присвячена зазначеній сфері: «Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень» [5]. Представлені наукові напрями конференції досить повне відобразили присутність когнітивної тематики досліджень практично в усіх психологічних галузях.

В освітньому процесі базова дисципліна «Когнітивна психологія» має своє походження з «Загальної психології», як і практично усі дисципліни. Але, когнітивна психологія вивчає основи і дає розвиток таким наукам, що викладаються на рівні тільки вибіркових дисциплін в університетах України таких, як «Психосемантика», «Психолінгвістика», «Основи критичного мислення» та інш..

Когнітивна тематика досліджень передбачає вивчення таких, вже класичних на сьогодні і визнаних в науці, психологічних явищ як свідомість, пізнавальні психічні процеси, пізнавальна діяльність, взаємовідношення і взаємовплив когнітивної й емоційно-вольової сфери особистості, ментальне здоров'я особистості, когнітивне консультування, штучний інтелект та інш. І тому, найбільш популярні серед науковців-психологів на сьогодні виявилися наступні напрями вище зазначеної конференції: теоретико-методологічні проблеми свідомості як предмета психологічних досліджень; психологія свідомості: правові, етнічні, професійні, релігійні, регуляторні та ін. аспекти; знакові структури свідомості та внутрішній світ особистості: візуальні і вербальні репрезентації; когнітивні аспекти соціалізації, реабілітації та самовизначення особистості; розвиток свідомості на різних етапах онтогенезу в умовах освітнього середовища; свідоме й несвідоме: проблема співвідношення в психічній організації індивіда, сучасні терапевтичні практики; самосвідомість і рефлексивна самоорганізація особистості; ментальні репрезентації й міфотворчість у соціокультурному просторі України та інших країн [5].

Отже, ми можемо підкреслити, що когнітивний напрям досліджень набуває у соціокультурному просторі України значних обертів, це говорить о значимості для сучасного і майбутнього спеціаліста професійних знань і вмінь, практичних навичок які пропонуються цілим комплексом психологічних дисциплін у когнітивному напрямку.

Галузь психології, що спеціалізовано вивчає генезу, будову й функціонування індивідуальної системи значень, яка опосередковує собою процеси сприйняття, мислення, пам'яті, розуміння, прийняття рішень – це наука «Психосемантика». Психосемантичними називають дослідження, що виникли на стику мовознавства, семіотики, психолінгвістики та психології сприйняття.

Когнітивна психодіагностика, або, психодіагностика когнітивної сфери особистості включає багато методичного матеріалу, що досліджує внутрішній світ особистості, включає методи когнітивної психології, психосемантичні методи, методи психолінгвістики та інші. Щодо поняття свідомість, то свідомість – одна з найневизначеніших категорій та феноменів психологічної науки, складна для всеохоплюючого тлумачення. Існує велике різноманіття визначень цього поняття тільки у психології, що говорить про потребу у сучасному науковому просторі в дослідженнях даного напрямку. За одним визначенням, свідомість – це *стан* відчуттів, думок, почуттів, за іншим – це властивий людині *спосіб ставлення* до об'єктивної дійсності (Скрипченко, О. В), далі, ми визначаємо свідомість як вищу *форму відображення* людиною навколишньої дійсності, що являє собою сукупність психічних процесів та дозволяє носію свідомості

орієнтуватися в дійсності, часі та власній особистості, де свідомість забезпечує спадкоємність досвіду, єдність і різноманіття поведінки, безперервність і послідовність психічної діяльності (Артем'єва О.Ю.); на думку Ю.М. Швалба, свідомість – це *інстанція*, яка відображає світ, і, одночасно, породжує світ.

Якщо подивитися під кутом визначення складових образу свідомості (*Чуттєва тканина, Особистісний смисл, Знак, Значення*) як предмету дослідження різних наукових дисциплін то можна визначити наступне. *Загальна психологія* – займається проблемою свідомості у широкому контексті – взаємодії складових образу, залежності змісту образу свідомості від середовища (культурне, професійне, соціальне). *Психосеміотика* – наука о психологічних аспектах знаків і знакових систем, розвитку їх функцій в процесі онтогенезу і філогенезу людини, взаємодії знаку і значення (*Семіотика* – наука о знаках та знакових системах, досліджує співвідношення знака і значення.). *Психофізіологія* – вивчає чуттєву тканину образу. *Психотерапія* – оперує особистісними смислами конкретної людини. *Психосемантика* – наука, що вивчає генезис і функціонування, формування та структуру індивідуальних систем значень та смислів особистості, семантичної специфіки мови, індивідуального знання і значення. *Психолінгвістика* – вивчає лінгвістичні методи для психологічного аналізу мови, а *Психологія мови* вивчає взаємовідношення мови, мислення и свідомості.

Отже, дослідження когнітивної сфери особистості визначається широким міждисциплінарним аспектом, використовуються сучасними вітчизняними дослідниками і представлені в працях таких вітчизняних вчених, як Максименко С.Д., Пасічник І.Д. [4], Шевченко Н. Ф [6], Лозова, [3] Дробот О.В. [2], Гордия Н. Д. [1] та багатьох інших.

Таким чином, розвиток психологічної освіти в умовах сучасного соціокультурного простору України все більше і більше окреслюється в потребуванні опанування майбутніми фахівцями дуже ресурсної сфери для їх сучасної практичної діяльності – когнітивної, що і відображається у змісті комплексу психологічних дисциплін когнітивного напрямку який потрібно поширювати й включати у базовий склад навчальних дисциплін бакалаврського і магістерського рівнів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Гордия Н. Д. Аналіз проблеми когнітивних стилів у наукових дослідженнях. *Вісник Національного університету оборони України*. 2012. Вип. 1(26). С. 159–163.
2. Дробот О. В. Психосемантика управлінської свідомості керівника : монографія. Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова; Донецьк : Східний видавничий дім. 2014. С. 372.

3. Лозова О. М. Міждисциплінарні методологічні зв'язки психосемантики та психолінгвістики. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 9 грудня 2022 р., м. Київ. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 11–15.
4. Максименко С. Д., Пасічник І. Д. Роль когнітивно-стильових особливостей особистості в процесі навчальної діяльності. *Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». Тематичний випуск «Актуальні проблеми когнітивної психології»*. Острогор : Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2010. Вип. 14. С. 3–10.
5. Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 9 грудня 2022 р., м. Київ. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. 152 с. <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/181>
6. Шевченко Н. Ф. Становлення професійної свідомості. *Психологія і суспільство*. 2009. № 4. С. 167–180.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-309-8-17>

Карпенко М. О.,
здобувачка ступеня доктора філософії
за спеціальністю 053 – Психологія
кафедри практичної психології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Науковий керівник: Лапченко І. О.,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ОБґРУНТУВАННЯ ФОТОДУАЛЬНОГО МЕТОДУ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Обличчя визначають «дзеркалом душі» і в умовах комунікації психологічний контакт передбачає не лише вербальні засоби взаємодії, а й «зчитування» мімічних ознак, що для психолога означає використання прийомів візуальної психодіагностики та включення власної спостережливості.

З античних часів філософи і медики вивчали обличчя людини, від чого починає свій розвиток напрям досліджень, відомий як фізіогноміка